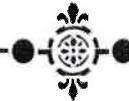

LBRIS

We know
books

Hans Urs von Balthasar

SENTIMENTUL ANTIROMAN

Cum se poate integra
papalitatea
în ansamblul Bisericii?

Traducerea
Maria-Magdalena Anghelescu

Galaxia Gutenberg
2025

Colecția HANS URS VON BALTHASAR
este coordonată de ALIN TAT

*Der antirömische Affekt. Wie läßt sich das Papsttum in der
Gesamtkirche integrieren? (1974)*

© Johannes Verlag Einsiedeln, Freiburg i.Br., 1989
© 2025 by Editura Galaxia Gutenberg

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea
integrală sau parțială, fără permisiunea scrisă a deținătorului
copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la
protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau
civil în conformitate cu legile în vigoare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VON BALTHASAR, HANS URS
Sentimentul antiroman. Cum se poate integra papalitatea în
ansamblul Bisericii? / Hans Urs von Balthasar
Târgu-Lăpuș: Galaxia Gutenberg, 2025
ISBN 978-630-337-138-2

I. Anghelescu, Maria-Magdalena (trad.)
www.galaxiagutenberg.ro

Editura Galaxia Gutenberg
435600 Târgu-Lăpuș, str. Florilor nr. 11
Tel.: 0733-979383, 0723-377599
E-mail: contact@galaxiagutenberg.ro

PRINTED IN ROMANIA

CUPRINS

La noua ediție.....	7
<i>Prefață: Sentimentul antiroman ca o concretizare a Dumnezeului triunic.....</i>	9
Introducere	22
1. Principiul: „Cuvântul s-a făcut trup”	23
2. Faptul: Anti-Roma	29
3. Propunerea: Integrarea.....	37
I. CERCUL SE ÎNCHIDE	44
<i>Fenomenul</i>	44
1. Răscoală țărănească?.....	44
2. Provincializarea.....	57
3. A fi papă astăzi	68
Refuzul.....	83
1. Drumul înapoi	83
2. Unitatea negației	106
3. Unitatea ca abstracțiune	110
<i>Forme de unitate abstractă.....</i>	119
1. În remorca limbajului	123
2. Sub vraja unui misticism umanitar	130
3. În aspirația ecumenismului.....	158
II. DESPRE MISTERUL BISERICII	166
<i>Hristos cel concret în constelația sa</i>	166
1. Hristos ca o concretizare a Dumnezeului triunic.....	168
2. Constelația hristologică.....	172

3. Petru în structură.....	184
4. Oficiul petrin ca o concretizare a lui Hristos.....	204
<i>Maternitatea atotcuprinzătoare a Bisericii</i>	229
1. Biserica Mamă: pierderea unei imagini	233
2. Biserica-Mamă: simbolul real recuperat în Maria	245
3. Maria și Petru	255
<i>Petru cel concret în succesorul său</i>	282
1. Slujba lui Petru în tensiune.....	285
2. Carisma conducerii.....	301
3. Refugiul libertății.....	330
III. A TRĂI MIRACOLUL	352
<i>Dragostea ca autotranscendere</i>	352
1. Autotranscenderea în miracol	353
2. Credință și experiență.....	363
3. Și-ul catolic	370
<i>Calvarul</i>	377
1. Patrulaterul apostolic.....	377
2. Roma aeterna?.....	404
3. „Unde nu vei voi”	427
<i>Epilog: Condamnarea Marelui Inchizitor</i>	439
<i>Indice de persoane</i>	445

La noua ediție

Autorul a plecat în vacanță în vara anului 1987 cu planul de a revizui și republica această carte. Plănuia să rescrie prima parte, să o extindă pe ultima și să dea întregului un alt titlu, probabil mai mult în spiritul subtitlului.

Dar au fost mai importante pentru el diverse cursuri cu confrăți mai tineri. Cartea a rămas așa cum era. Câteva note cu creion din text, în special cuprinsul, oferă totuși o idee despre direcția în care fuseseră planificate completările. De exemplu, în partea a II-a, „Despre misterul Bisericii: Hristos cel concret în constelația sa”, ideea de *communio* ar fi trebuit să fie dezvoltată mai detaliat. Iar la secțiunea „Maternitatea atotcuprinzătoare a Bisericii”, capitolul 3, alături de „Maria și Petru” este adăugat și Ioan, iar la final este prevăzută o adăugire sub titlul d) „Două preoții”, probabil ca rezultat al lecturii sale din scrierile lui Marie de la Trinité O.P.¹ Și pentru cap. 4: „Slujirea oficială a lui Petru” este notat un d) cu următoarea notă: „Aici ar mai trebui tratat despre principiul ascultării ca iubire jertfelnică. Biserica răstignită și răstignitoare (de sfinți).”

Acum cartea trebuie să apară în vechea ei formă. Ea a fost precedată de un eseu pe aceeași temă, pe care autorul l-a scris cu ocazia celei de-a șaizecea aniversări a

¹ Cu puțin înainte de moartea sa, el a publicat o selecție din scrierile ei sub titlul *Im Schoß des Vaters* (Johannes Verlag Einsiedeln – Trier 1988).

I CERCUL SE ÎNCHIDE*

Fenomenul

1. Răscoală țărănească?*

Sentimentul antiroman este la fel de vechi – mai întâi, ca Imperiul Roman și, în al doilea rând, ca pretenția de întâietate a episcopului roman. Este – într-o formă intensificată – starea sufletească normală în bisericile separate de comuniunea cu Roma: cine să fie surprins de aceasta?! Dar faptul că, după Conciliul Vatican II, în care poporul lui Dumnezeu i s-a acordat prioritatea iar papa a fost scos din izolarea sa și replasat în colegialitatea episcopilor, acest sentiment trebuie descris drept starea sufletească normală în cercuri largi chiar și în cadrul Bisericii catolice, este totuși un fenomen tulburător. Dacă împărțirea prostească a turmei umane într-un grup de stânga și unul de dreapta poate fi folosită ca alternativă, grupul de stânga este unit împotriva pretențiilor monarhico-aristocratice, birocratice și în general – cratice ale „aparaturii” central, în timp ce grupul de dreapta este scindat în sine: pe lângă un mic sector în

* Titlul unui roman al lui Knut Hamsun din 1936 (n.t.).

** Vezi Nietzsche, *Răscoala țărănească a spiritului*, în: *Știința voioasă* 358 (n. t.).

care papolatria se răspândește încă, un sector mai mare este cuprins de o neîncredere crescândă că papa ar putea fi hărțuit de grupuri progresiste, dacă nu cumva el însuși este un stângist care țese pe cheltuiala „Bisericii tăcute” fire diplomatice ascunse spre Moscova și Beijing. Desigur, există și acum, ca și mai înainte, un sentiment popular catolic sănătos, care este loial Romei, fără a trece cu vederea greșelile și slăbiciunile omenesți ale Curiei, ale papei însuși: tocmai bunul simț sănătos ia în considerare acest lucru în mod imparțial, ca pe ceva firesc; dar acest sentiment intact în termeni catolici este subminat în permanență de picătura neîncetată a mass-mediei, a presei și a numeroaselor publicații care își afișează maturitatea creștină cu o superioritate suficientă, dacă nu chiar cu ură față de tot ce vine de la Roma, tot ce se întâmplă la Roma și conform Romei.

Ceea ce vine de la Roma este, în comparație cu stadiul cercetării teologice și al perspicacității sociologice, a priori înapoiat; există două moduri de a reacționa la aceasta: fie ironic, fie prezentând lucrurile tendențios în mici fragmente cernute printr-o sită critică, sau trecând pur și simplu totul sub tăcere. Catolicii, care în fața marilor atacuri sarcastice, caustice împotriva Bisericii, în special a celei romane, știu ce i-a lovit, nu trebuie să fie la fel de sensibili la metodele mai insidioase din propria lor tabără și nici la schimbarea constantă a accentului, care face ca lucruri lipsite de importanță să devină evenimente de primă mărime sau ca unele cazuri de testare să fie exagerate, în timp ce lucruri importante sunt omise, lucruri corecte sunt interpretate greșit și prezentate doar într-o manieră distorsionată. Desigur, orice uz de autoritate

care nu justifică în întregime o dispoziție este considerat „represiv”, în timp ce raționamentul teologic și sociologic în raport cu aceasta poate duce nestingherit la un proces de întârziere literal fără sfârșit. Oamenii nu vor să accepte că după Vatican II nu mai poate fi vorba decât despre o punere în practică a integrării „poporului lui Dumnezeu” și a conducerii dorite de Hristos și responsabile (vom evita cuvântul „ierarhie”, care a fost introdus mai târziu și care nu mai este deloc înțeles în sensul său inițial), iar în cadrul acestei conduceri despre primat și colegialitate, aceasta cerând multă răbdare, cooperare și înțelegere inimoasă din partea ambelor părți. Conciliul Vatican I poate și ar trebui să fie privit ca un ultim cuvânt împotriva unor evaziuni de secole, care a pus capăt unei discuții și a făcut loc alteia noi, mai interesantă și mai fructuoasă: discuția despre comuniunea Bisericii, despre schimbul în cadrul iubirii creștine dintre ceea ce, descris cu o imagine extrem de înșelătoare ca „bază” și „vârf”, nu era în Biserica primară nimic altceva decât relația dintre apostol și comunitatea sa. Un astfel de exercițiu poate fi dificil, pentru că multe din el sunt încă neobișnuite, poate că și pentru că necesită, nu doar din partea Romei, ci mai ales și din partea provinciei, o contribuție mult mai activă la integrarea ecleziastică, care trebuie să conștientizeze în cu totul altceva decât în „critica ideologică” a Bisericii și „nesupunerea creativă”.

Afirmăm aici de la bun început, o dată pentru totdeauna: nimic nu poate fi mai dăunător pentru adevărata *communio* decât echivalarea necugetată sau chiar răutăcioasă a ceea ce Hristos le-a dăruit ucenicilor săi aleși, la numirea lor, ca „autoritate” și care poate fi doar un dar al iubirii divine pentru Biserica sa, cu tot ceea ce este

cunoscut ca folosire a violenței în istoria lumii, de la marile concentrări de putere din cazul Assiriei, al lui Alexandru, al Romei, până la totalitarismele fasciste și comuniste: rezistența împotriva a ceea ce începând din Evanghelie (unde „*exousia*” este tradus foarte corect prin „*potestas*”) și în practica și teoria dreptului canonic se numește jurisdicție (= puterea de a judeca). Căci ce altceva ar putea însemna atunci când lui Petru, iar mai târziu celorlalți unsprezece li se dă puterea de a lega și de a dezlega? Și cum ar putea un păstor – iar imaginea păstorului și a slujirii pastorale domină în acordarea autorității, așa cum vor recunoaște cu ușurință cei care polemizează în mod constant împotriva sacerdotizării funcției de conducere a Bisericii – să nu fie înzestrat cu autoritate atunci când urmează să conducă o turmă și să o protejeze în lipsa ei de apărare împotriva lupilor răpitori care pătrund din afară, și chiar împotriva acelor „bărbați ridicați din rândurile ei, grăind învățături răstălmăcite, ca să tragă pe ucenici după ei” (Fapte 20,29sq.)? Când Fritz Leist, despre care va trebui să mai discutăm în curând, respinge în mod fundamental în numele Evangheliei orice putere jurisdicțională și apără în schimb „primatul de onoare” al episcopului roman, el nu își dă seama că tocmai acest titlu este cât se poate de neevanghelic, provenind mai degrabă dintr-un mod de gândire curtenesc și diplomatic. În respingerea sa radicală a Conciliului Vatican I (și astfel și a celui de-al doilea) și totodată în pretenția sa de a rămâne totuși catolic, el trebuie, la fel ca martorul său cheie Döllinger, să cadă între două scaune. Oricine cunoaște istoria Bisericii va admite, desigur, că autoritatea evanghelică duhovnicească (dar cu adevărat jurisdicțională) a fost combinată

în ea destul de des cu folosirea seculară a puterii, ceea ce astăzi recunoaștem, regretăm și respingem pentru viitor. Dar la fel cum astfel de echivalări au fost adesea (nu întotdeauna) necreștine și păcătoase, este nu mai puțin neevanghelic și scandalos ca orice decret legal al conducerii Bisericii să fie *a priori* suspectat ca un abuz de putere, de „*exousia*” încredințată. De altfel, aceasta o fac aceiași oameni care, în timp ce acuză constant Biserica de încălcarea puterii seculare, proclamă astăzi ca sarcină principală a Bisericii (nu doar a unor creștini individual angajați) schimbarea structurilor sociale prin violență revoluționară!

Țările care au cunoscut fascismul și național-socialismul cu principiul lor de supunere formalist și cu consecințele acestuia sunt poate mai înclinate decât altele să taxeze orice ascultare ca imaturitate și lașitate și să vadă contribuția lor la ansamblul Bisericii mai presus de toate în „democratizarea” acesteia, cu toate că, pentru oricine cunoaște Evanghelia, ar trebui să fie clar că conturul comunității derivate de la Isus nu poate fi descris nici prin oligarhie sau aristocrație, nici prin democrație. Țările cu o puternică tradiție a Bisericii lor naționale și cele care se străduiesc pentru o astfel de constituție bisericească vor interpreta în mod inevitabil integrarea căutată de Conciliul Vatican II în sensul unei distanțări a episcopiei naționale de Roma. Insistând asupra receptării („*réception*”) ritului galican, instrucțiunile venite de la Roma sunt filtrate, inacceptabilul este eliminat și se adaugă ceea ce se crede a fi salutar pentru națiune. Țările cu o majoritate necatolică se complac într-o „generozitate” unilaterală în abordările ecumenice, care nu primesc răspuns de la

parteneri, și cred că își demonstrează largimea vederilor prin renunțarea la unele „prejudecăți” medievale eliminate deja de bisericile reformate în urmă cu patru sute de ani și că ajung astfel, cu costuri mici, la o catolicitate de nivelare – firește, și printr-o distanțare conștientă de învechitul centru de la Roma. Țărilor occidentale absorbite în vârtejul propagandei comuniste și care așteaptă schimbarea de la o „schimbare a structurilor” (a „structurilor păcătoase”, cum se poate citi), le place să derive capitalismul din papalitatea medievală, să vadă în întreaga „ierarhie” o suprastructură străină lui Hristos, inventată practic de Pavel, să-i proslăvească pe sfinții din istoria Bisericii ca pe niște „nonconformiști hotărâți” și „potențiali negatori”, să transfere plângerile lui Isus împotriva ipocriziei fariseice asupra Curiei romane și a episcopilor dependenți de ea, să respingă obligațiile credincioșilor față de niște principii dogmatice străvechi, complet depășite, ca nerezonabile: „Despre Biserica din sistemul roman trebuie spus că s-a situat și se situează și astăzi radical împotriva poruncilor lui Dumnezeu și ale lui Isus [...] Oare nu are Biserica din sistemul roman chiar nicio milă față de Isus?”¹ În țările care au fost supuse recent unei teologii de import, raționalist-supranaturală, în care o manifestare contingentă a Bisericii părea sancționată în ansamblu din cer și unde această aureolă supranaturală a dispărut sub influența pragmatismului și a ciberneticii moderne, totul în Biserică pare „nefuncțional” în sensul societății moderne, mai presus de toate ierarhia oficială cu comportamentul ei sacral-feudal de odinioară, și nu există niciun

¹ Regina Bohne, *loc cit.*, pp. 66, 80.

motiv aparent pentru care oficiul petrin să nu se transforme cu timpul într-o președinție rațională.

Desigur, în acest fel o întregă viziune despre ascultarea bisericească, bazată pe Evanghelia lui Pavel, este îngropată și ea ca așa-zis feudală și deci depășită: preotul – mai presus de toate papa, firește – „nu poate reprezenta în același timp instituția ierarhică, ale cărei proceduri decizionale urmează încă în mod clar metodele absolutiste, iar pe de altă parte să răspundă așteptărilor individuale și societale de realizare a participării și protecției individului față de interesele instituției”²: în programul Conciliului de a uni primatul și colegialitatea, supunerea generală și libertatea personală ar exista, prin urmare, o *contradicție* flagrantă. Dacă s-ar exprima alternativa în așa fel încât o găsim a adevărului prin consultarea „*sensus fidelium*” și prin hotărârea autoritară a conducerii Bisericii să fie pusă în contrast cu găsim adevărului prin vot, unde adevărul ar sta în numărul mai mare de voturi, atunci ar trebui desigur să vorbim despre *contradicție*, iar „structura ierarhic-feudală a oficiilor” ar trebui să fie eliminată ca „anacronică” și „nefuncțională”³: „În locul unei autorități autoritar-ierarhice apare astfel autoritatea experților”⁴: ascultarea este acordată astfel în mod rațional unui superior care își poate dovedi competența și, în funcție de volumul și gradul acestei competențe, se decide cine trebuie să-l asculte: comunitatea pe preot, ansamblul credincioșilor

² *Reform und Anerkennung kirchlicher Ämter, ein Memorandum der Arbeitsgemeinschaft ökumenischer Universitätsinstitute* (Kaiser-Grünwald 1973) p. 75.

³ *Ibid.*, p. 79-80.

⁴ *Ibid.*, p. 82.

pe papă. O consecință specială a acestui fapt ar fi proiectarea misterului credinței la nivelul comprehensibilității rațional-teologice, nivel la care ar trebui negociate atunci și diferențele teologice de opinie dintre așa-numitul „Magisteriu al Bisericii” și breasla teologilor. Oriunde Roma nu s-ar hotărî în dilema astfel formulată pentru situația socială creată de „istoria libertății” moderne, ar trebui acuzată de „orbire principială față de tot ce este nou”⁵, de „orbire și rigiditate în conducerea Bisericii”⁶, de „imobilitate” și de un „comportament autoritar”⁷ învechit față de „cerința legitimă de democratizare”⁸. Cu dezamăgire și amărăciune, ar trebui să constatăm că: „Centralismul papal și, pe urmele sale, cel episcopal, mai degrabă cresc decât descresc, astfel încât se întărește impresia „că instituția Bisericii, cu structura și legile ei rămâne în urma cerințelor conștiinței moderne a libertății.”⁹

Cele mai multe dintre aceste acuzații – atâta timp cât nu se referă la slăbiciuni personale, ci vor să fie o critică fundamentală a ordinii Bisericii – sunt incurabil de *romantice*. Pentru ele, întreaga zonă a experienței reale a istoriei de două mii de ani a Bisericii lipsește și păstrează doar cele două capete: acolo o Evangheliie văzută într-o lumină rozaliu-renană, care constă doar din „non-violență” și „fericiri ale săracilor și asupriților”, aici o critică socială marxistă, care speră să producă acel paradis evanghelic prin „schimbarea structurilor” (un nou cuvânt

⁵ *Ibid.*, p. 64.

⁶ *Ibid.* p. 174

⁷ *Ibid.* p. 15.

⁸ *Ibid.* p. 22.

⁹ *Ibid.*, p. 45.